

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Undecimus recapitulat species supstitutionu[m] de lupis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Iucā. **Q**ui inquit sorte eligit hūano iudicio nō deprehēdit. **S**ecūdo si q̄s etiaꝫ in necessitate absq̄ reuerētia de bita sortibus utat. **V**ideant tales di cit Beda sup **A**ct. i. hoc ipsos ap̄los non nisi collecto fratrūz cem̄ z precibus ad deum fuis egisse. **T**ertio si di uina oracula ad terrena negocia con uerrant. **V**nde. **A**ug. ad inquisitiones **I**anuarij. **H**is qui de paginis euāge licis sortes legunt. z si optandū sit q̄ hoc faciāt. id est. p̄mittendū ne mai⁹ malū fiat ut potius q̄ ad demonia consulenda concurrant. tamen mibi displicet ista cōsuetudo ad negocia se cularia z ad uite huius vanitatē diuina oracula uelle conuertere. **Q**uarto si electionib⁹ ecclesiasticis que ex sp̄ritu sancti inspiratione fieri debēt alii qui utant sortibus. cōtra prohibitio nem. ex. de sortib⁹. c. vlti. **N**ec obstat q̄ **M**atthias est sorte electus. hoc enim adhuc nō erat. phibitū. **I**tē cūz reuerentia speciali sp̄s sancti instinctu fie bat q̄ in p̄squentiā nō est trahendū. **V**bi z Beda ubi s̄. dato sp̄s sancto sta tū septem diacones. nō sortibus. s̄ electiōe facti sunt. **S**ortibus tamē licite quis uti potest q̄ntuplicit. **P**ri mo q̄ p̄fata uitar. licet utat sorte in tē poralibus dignitatib⁹. quia talia offi cia ordinant ad terrena disponendo. **S**ecundo in diuisione rerum t̄paliūz dūmodo uitent uicia prius tacta. **T**er tio q̄si necessitas aliq̄ ab electione di gnitatis ecclesiastice imineret. **T**unc em̄ licitū est cum debita reuerētia sor tibus diuinū auxiliū implorare. **V**bi **A**ug. in eplā ad honoratū. **S**i inf̄ dei ministros sit disceptatio q̄ eorū in tē pore p̄secutionis maneāt in fuga oim̄ z qui eorū fugiant. ne morte eorū oim̄ deserat ecclesia. **S**i hec disceptatio alit non poterit terminari q̄ntūz mibi vi detur qui maneant z qui fugiāt. sorte

legēdi sunt. **E**t hoc modo vsi sunt sor tidus sancti uiri qui in veteri z nouo testamento legunt vsi fuisse sortibus. **S**icut **I**osue **A**chor reperit. **I**bidez .vij. **S**aul **I**onathan. i. **R**eg. xliij. **E**t **Z**acharias sorte exiit **L**uc. i. **Q**uarto licitū est. ut dicit **A**ug. i. d̄ doctrina christiana. **S**i tibi abundaret aliquid q̄d oporteret dare ei qui non haberet nec duob⁹ dari potuisset. si tibi occur rerent duo q̄noꝝ neuter alium vel in digentia vel erga te aliqua necessitate superet. nihil tutius faceres. q̄ ut sor te legeres cui dādum esset. quod dari utriq̄ non posset. **D**e talibus sortib⁹ dicit **P**rouerb. xvi. **S**ortes mittunt in sinū sed a domino tēperant. **Q**uin to sit licite fm̄ **I**nnoc. z **H**osti. pro li tibus dirimēdis. in his que tempora lia sunt quādo sit sorte simplici cum paleis vel h̄mōi. **C**oncordat **G**am fredus.

Capitulum. xi.

Calijs autē supra enumeratis modis supstitiosis ut melius agnoscant z uitent a fidelibus mohebuntur plures breues et uiles questiones. numero q̄dragintaquiq̄ z soluent. **P**rimo tamen norandū est fm̄ **T**hom. secunda. ii. q. lxxxiij. et lxxxiij. q. cūz supstitio sit religio su pra modum seruata. supstitiōis duo sunt genera. idolatria. scz z diuiniatio. per quas quis aut occulta aut futura inuestigare nitit per pacta aut occul ta. aut manifesta inita cum demoni bus. **D**iuiniatio aut ut dicit **I**sid. li. viij. ethimol. hz plures spēs. **E**t fm̄ **T**ho. numerant. de quib⁹. j. dices di stinctius. **O**na est prestigium qua oculi hominū prestingunt. **A**lia som niorūz diuiniatio. **T**ertio nigromātia per quam futura discunt per uiuos. ut p̄ arrepticlos ac p̄ phitones. **Q**uar ta necromātia qua abibibitis p̄can

ta tionibus quibusdam et sanguine vi-
dentur resuscitari moxui diuinare et
ad interrogara respondere. Quinta ge-
omantia qua in materia terrestri. s. vi-
gwe. ferro vel lapide futura pñuciant
per aliquas figuras vel signa inaiata.
veritatem ad hoc genus pñnet diui-
nario q fit ex cōsideratione eorū q eue-
niunt serio p protractionē puncto-
rum. s. ibi nō fit innocatio demonū nisi ta-
cita. Sexta hydromantia que in aqua
idez facit. Septia aeromantia in aere
Octia in igne piromantia idez facit.
Nona aruspiciū per qd in visceribus
animalium immolatorum in aris de-
monū idem fit. s. inuestigatio occulto-
rum vel futuroz. Et p omes istas spe-
cies sunt talia p expressam demonū
innocationē. Sequētes aut p tacitaz.
Unde decima est mathesis q ex sīde-
ribus natiuitates hominū considerat
et diuinat futura. Undecima ē augu-
rium a garrītū autum dicta licet se ex-
tēdat ad motus vel voces autum seu
quozlibet animalū. siue p stēnu-
tiones hominū fiat vel mēbroz salt⁹
Auspiciū tamen ab inspectione autū
dictū ad oculos pñe pñnet. auguriū
vero pñe ad garrītū autū. quia in du-
obus istis principaliter diuinatio in
anibus fieri solet. Duodecia ē omen.
et fit in verbis. et circa eadē quādo qd
verba hominū certa intentiōe dicta.
alia intentiōe retorquet ad futurū qd
vult pñoscere. sicut maximus Vale-
rius dicit. Omniū observatio aliquo
cōtractu religioni innixa est. quoniam
non fortuito motu sed diuina puidē-
tia constare creditur que fecit celos.
Tertiadecima est chiromantia quan-
do aliquę dispositiones figurarū con-
siderantur in aliquibus corporib⁹ vi-
sui occurrētes. vi ex lineamentis ma-
nus consideratis. Quarta decima est
spatulamantia. et est diuinatio facta in

figuris spatule alienius aialis. Quin-
ta decima sorilegiū est. quod fit p cō-
siderationē figurarū que pñentur ex
plumbo liquefacto in aquā prolecto
siue ex quibusdaz cedulis scriptis vel
nō scriptis in occulto repositis. dum
considerat quis quā accipiat. vel etiā
ex festucis inequalibus ppositis quis
maiorē vel minorē accipiat. vel etiā
ex taxilloz plectiōe quis plura pun-
cta pñciat. vel etiā duz cōsideratur
quid apertenti librum occurrat. que
omnia sortum nomē habent. **P**ri-
mo igitur queritur de prestigijs quorū
modis oculi hominū possint deludi.
Est aut prestigiū sensū quedā delu-
sio oculorū presertim. Et dicitur a pre-
stringo. quia aciem oculorū prestri-
ngit. Dicit Isido. viij. ethymol. c. ix. ita
q res videantur aliter eē q sint. Et vt
Alexander de hal. parte scda dicit pre-
stigiū pñe sumptum est illa illusio
demonis que nō habet causas ex par-
te mutatiōis rei. sed solūmodo ex pre-
cognoscētis qui deluditur. siue quan-
tum ad interiores sensus. siue quāntū
ad exteriores. **S**ū. Alexander de hales
parte scda. **T**ribus modis in ge-
nere pñ fieri prestigiū. **O**na delusio
nanq fit absq demonibus et artificia-
liter. sola videlicet agitatiōe hominū
ostendentū et occultantū. Sicut fit
in traiectionibus p ioculariores vel p
mimos. **A**lius modus fit etiā sine vir-
tute demonū et naturaliter hñte quo-
rundā corporū mineralium que q hñt
possunt fm quandā virtutē hñt cor-
poribus in dīta rem cōdere vel facere
apparere non sicut est. **P**ñ fm **T**ho.
prima pre. q. cxliij. art. liij. Et fm ali-
os plures. **Q**uedā herba accēsa sumi-
gans facit trabes apparere serpētes.
Terti⁹ modus delusiōis ē q fit demo-
nes. deo tñ pñmittere. hñt. n. demones
quādā pñe ex ordine nāe sup qsdam

res inferiores quas possunt exercere
circa istas res quod deus sinit. Et tunc et
Eres apparent aliter quam sint. **P**otest enim
demon quocumque modis aliquem illudere
quod indicat rem alteram quam est. Primo modo
artificiali traiectione. Secundo naturali
applicatio alicuius rei. de quibus di-
ctum est. quod prout in hoc habet plus
quam homo et scientiam. et cum deus permittit
exequi. Tercio modo potest in assum-
pto corpore se ostendere esse aliquam rem.
que non est ut lactucam. Sicut accidit
se videtur moniali. de qua refert Greg.
j. dialogorum. Vel in massa auri. ut de
beato Antonio factum legitur. Vel li-
pum ut infra dicitur se ostendere potest.
Et sic tegere rem alienam suo assum-
pto corpore. Quarto potest turbare or-
ganum visus ut videatur res nubilosa que
est clara et humilis. Sicut etiam post flumina
lumen apparet aliter quam ante. Quinto
modo in imaginativa potentia operan-
do transmutatio specierum sensibili-
um secundum Theophrastum. Vel humores varios
movendo ut appareat igneae vel aqueae
et humilis. sicut in melancholicis natura
Alter fit vel in maniacis. **Q**uestio. ij.
Non perveniant res visae quas videtur virgi-
nes in speculis vel virgines in speculis malefi-
corum ad furta sublata et humilis reperien-
da. Et cur malefici potius recipiunt vir-
gines mares vel feminas quam corruptos
Respondeo secundum Gualterium Parisiensem. in ultima pre-
de universi. quod opere demonum fit per mo-
dum unum vel plures praecedenti dubio ex-
pressos. Virgines autem tamen ad hoc ido-
neas demon mentis triplici de causa
liber corruptis idem ostendere valeret. Pri-
ma ut fingat falso se castitatem amare
quam odit. quod castissima virgine summe
odit quod corrumpit caput eiusdem serpentis
unde insidiat calcaneo eius. **N**on de-
bit serpenti. Inimicitias ponit inter te
et mulierem et semen tuum et semen illius.
Ipsa praeter caput tuum et tuum insidiaberis

calcaneo eius. **G**en. iii. **S**edovt sic an-
mas maleficorum et eis credentium decipit
at ad amicitias demonum inclinatas per
infidelitatis vicium sub specie boni. non
sub specie mali. Tercio ut corpora sic le-
dat innocentium vel minus vicium infe-
ctorum. **N**am postea ut per experientiam patet
tales habent visum frequenter horribilio-
rem quam antea ex vestigiis demonum resti-
ctis in oculis vel facie videtur. **Q**ue-
stio. iij. an veritas aliqua subsistat his qui
dicunt de monte veneris. ubi cum pul-
cerrimis feminis dicunt quidam frui
luxuria et voluptate ad placitum. **R**espondeo.
Gualterius. ybi. s. li. de universo. quod ficticius
est totum. licet demonum opere tales ho-
mines illudantur modis tactis in pri-
mo dubio. ut in veritate eis fieri videat-
ur. quod tamen in apparetia fit. **N**on refert
quod quidam miles se sic putabat frui qua-
dam femina luxuriose. qui cum vigilans
se reperit in luto quodam realiter am-
plexu quoddam cadaver mortue bestie.
Questio. iij. An veritas sit quod quidam
in linea rheni begutte famam et eis cre-
dentes de quodam monte circa Ber-
nense oppidum. in quo referunt esse ab-
scodit in antro viri et femine devotissi-
me viventes nullam conversationem habentes cum alijs
fidelibus. nisi quod in festivitatis praeparatione
sacramentum recipiendis transferunt per aera
ad quosdam sibi notos presbyteros in parro-
chijs. **R**espondeo. **R**espondeo. quod demonis opera ista sunt per
funditus investigantur. et laquei innocentium.
sicut in praecedentibus duobus dictum
est dubijs. **N**on enim quandam devotam
sanctimoniale quam diabolus quidam
multo tempore impugnavit etiam visibiliter.
qui hac de monasterio conabatur educe-
re ille famam sub tali de quo querit men-
dacio. huiusmodi est iniquitas sibi. **N**am
ipsa restitit de philo prudentium. et demo-
nem non curavit. **Q**uestio. v. quid
sentendum est de nocturnis exercitijs
qui aliquando dicunt videri. et unde

proveniant tales apparentie. et cur appa-
 rent. **Rn.** fm **Guilhel.** vbi pus. et fz
Tho. in. iij. dis. xlv. **Q**u aliqui viuētib⁹
 tales apparēt. Et p̄t p̄tingere q̄ septē
 modis fit apparētia talium exercituum
 Aliqñ ope et presentia bonorū angelo-
 rū. sicut **Heliseo** factū ē in adiutorū
 p̄tra syrios cū rape volētes. iij. Reg.
 .vi. Aliqñ sunt exercit⁹ demonū ab
 eisdem viuis deludere volētes. Sic
 rex demonū cū suis apparuit beato
Martino in specie xp̄i **Martinū** co-
 ronare gestiens p̄meritis. Ita in vi-
 taspatriū de q̄busdā legit. Itē in libro
 dialogorū beati **Greg.** de cōgregatio-
 ne demonū iudicia inter se discernen-
 tiū sup̄ reos legim⁹. Aliqñ apparētia
 sanctorū in patria existentū. q̄ p̄p̄ta vir-
 tute ad viuos venisse legunt eis i ad-
 iutorū. sicut sc̄tus **Felix** martyr q̄ ci-
 uib⁹ nolans apparuit a barbaris ob-
 sessis. Et idē credendū ēē de alijs san-
 ctis. put **Aug.** recitat libro de cura p̄
 mortuis habēda. Aliqñ fit ab aiab⁹ q̄
 sunt in purgatorio. vt suffragia expe-
 ctant. vt br̄s **Greg.** iij. dialogorū p̄-
 bat multipl̄. Et **Guilhel.** s̄l̄iter. Ali-
 qñ fit ab aiabus dānatīs ad eruditio-
 nem hominū. et ad terrorē. Aliqñ fie-
 ri pōt eruditione et immissione bonorū
 angelorū in sp̄m viuētis alicuius sine
 reali apparētia. Aliqñ etiam fieri pōt
 mera deceptiōe demonū. sicut in pri-
 mo dubio dictū est. Ex q̄ p̄t falsus ēē
 q̄ dānate aīe nunq̄ infernum creant
 imo hoc aliqui fit dicit sc̄tus **Tho.** sed
 p̄unc damnationē secum ferunt. vñ
 dicit **Tho.** etiaz modū quo iste appa-
 ritiones sunt assignādo. Quis inq̄t
 anime sanctorū vel dānatorū p̄sentia
 assint vbi apparēt. non tamē credēdū
 est hoc semp accidere. Aliquādo em̄
 huiusmodi apparitiones sunt vel in
 dormiēdo. vel in vigilandō operatio-
 ne bonorū vel malorū sp̄itū ad in-

structionē vel deceptiōē videntium
 Sicut etiā et viui hoies aliqui alijs ap-
 parent et eis multa dicunt in somnijs
 cum tñ cōstet eos nō esse p̄ntes. sicut
Aug⁹ p̄ multa exempla pbat in li. de
 cura p̄ mortuis habēda. **Q**uestio **R**
 sexta An verū sit q̄ aliq̄ hoies sint fil-
 iestres. **Rn.** **Alb.** in de aialib⁹ q̄ sic
 vel saltē mōstra hominū sunt. Sunt
 em̄ in q̄ntuplici differentia q̄ in filiis
 apparēt i hūana specie. Aliqñ vert ho-
 mines rōnales. sicut plures p̄res san-
 cti legunt in vitaspatriū nudiz hirsuti
 quodāmodo vel tecti solijs heremiticā
 vitā soli duxisse. Et aliqñ p̄ bestijs
 a tyrānis a casu in retib⁹ ferarū capti.
 Aliqñ sunt mōstra q̄dam in humana
 natura. rōnabilia tñ sicut satiri. qualē
 vidit br̄s **Anthoni⁹** cū **Paulū** p̄-
 mum heremitā quesivit. sicut scribit
Hiero. Sit em̄ satirus ille ad **Antho-
 niū.** Mortalis ego suz vnus ex acco-
 lis heremi. legatione fungor gregis
 mei. p̄camurq̄ vt cōmunē dñm p̄ no-
 bis deprecēris. quē p̄ salute mūdi olīm
 venisse cognouimus. et in oēm terraz
 extitit sonus eius. Erat aut̄ hominū
 aduncis narib⁹. fronte cornib⁹ exaspe-
 ratus. cuius extrema ps corporis in ca-
 priarū fines desinebat. Aliqñ sunt quī
 apparent verū hoies s̄ neglecti velut
 bestie facti. Sicut hodie sunt circa ter-
 ram galecien in hispanijs insulis ho-
 mines domesticos fugiētes. velut fe-
 re. vt docet experientia. De talib⁹ etiā vi-
 dent fuisse mas et femia circa saxoniā
 capti p̄ venatores. de q̄b⁹ refert. **Alb.**
 in de aialibus. q̄ onio sp̄m hūanā vt
 debant habere. s̄ velut mortones esse
 videbant. Vir em̄ vit⁹. s̄ femia inor-
 tua capiebat. Aliquādo sunt pigmei.
 quod animal fm **Alb.** vbi pus ē mul-
 tum simile hōi q̄ erecte incedit. ma-
 nib⁹ vtitur ad opa q̄ dant. loquit̄ lin-
 gua. et tamē simpliciter plus ē bestia q̄

homo. licet sit nobilissimus animalium infra
 hominem. Aliqui etiam demones i siluis
 apparere esse homines vel femine ut deci-
 plant incantatos. sic communiter habet
In vitas patrum. **Q**uestio septima **A**n
 verum sit q malefici possint facere ve-
 ra animalia arte sua. **R**ñ. fm Alber.
 vbi supra. q sic deo pmitte. Aliqui
 impfecia qda aialia pcurare possunt
 fieri nō in instati sicut deus facere po-
 test. s. motu qdam. licet subto. sic p. p.
 de malefici fm Aug. Et Ero. vij. vbi
 glo. S. trahi sup isto. Vocauit Pha-
 rao sapientes. dicit. q demones discun-
 runt p mundū colligūt diuersa semi-
 na et ex eor adaptatione possunt pro-
 rumpe diuersas species. Et glo. ibidē
 sic dicit. Dum p incantationē demo-
 nū malefici aliqd efficere conant. dis-
 currūt p mundū et semina subito eor
 de qbus hoc agit afferūt. et sic ex illis
 pmitte deo nouas spēs rerū pdu-
 cunt. Licet q demonū opere fieri pnt
 deo pmitte vera talia. nō illusoria
 id est. solum apparētia. tñ talia dicun-
 tur signa mēdacia semp. q demones
 talia solum et principaliter faciunt ad
 seducendū hoies videntes. pp. qd. ij.
Theffal. ij. dicit aplūs de antichristo.
 q aduersus eius erit fm opationes sa-
 thane in oī virtute et signis et pdigijs
 mēdacijs. Sancti aut miracula dei
 virtute increata impetrāt vilia fidei
 et instantanee cuz placet altissimo.
Questio octava. **A**n ope demonū
 trāsformaciones possunt fieri hoim in
 bestias. sicut in lupos et hnd. **R**ñ. q
 non. **D**ñ. xxvj. q. v. cpi. Ex cōcillo ac-
 quire si sic dicit. Quisq credit posse
 fieri aliquā creaturā aut in meli. aut
 in deterius imutari. aut trāsformari i
 aliā spēm vel in aliā silitudinē nisi ab
 ipso creatore qui oia fecit et p quē oia
 facta sunt. pculdubio infidelis est et
 pagano deterior. Idem late ostendit

brñs Aug. de ciui. dei. ll. xvij. c. xvij.
 vbi ostendit q demones faciūt tales trās-
 formationes non realiter s. visum hu-
 manū decipiēdo. sicut ostēsum ē du-
 blo pmo multis modis. **D**ñ. Aug. ibi
 dicit. q famosissima maga Circes mu-
 tauit socios vlyssis in bestias. Et qda
 stabularie mulieres cōuertebāt hospi-
 tes suos in iumenta onera portantia
Refert etiam socios Diomedis i aues
 cōuersos et postea longo tpe circa tē-
 plum Diomedis volabāt. Et qd pre-
 stantius narravit de patre suo veracit
 qui dicebat se caballum fuisse et anno
 nā cū alijs aialibus balulasse. **N**ā vt
 Aug. ibidē soluit. In pmo sola appa-
 rentia fuit et oculorū deceptio. In se-
 cundo et quarto vera onera fuerunt q
 demones inuisibiliter pntes portave-
 runt. In tercio vo socij Diomedis p
 demones fuerūt de medio subito sub-
 tracti et aues vere loco eor imediate
 posite. q ibi volauerūt. In nullo aut
 pdictor de hoievere factū fuit irrōna-
 le aial. s. solū apparētia. **D**ñ. tñ Tho.
 .j. pte. q. cxliij. art. liij. q oēs trāsmuta-
 tiones corporalū rez q pnt fieri p alijs
 virtutes naturales ad quas pnter se-
 mina q in elemētis huius mūdi inue-
 niunt. possunt fieri p opationes demo-
 num hndi seminibus adhibitis. Si-
 cut cum aliqua res trāsmutat in serpē-
 tes vel ranas q p putrefactionē gene-
 rari possunt. Ille vo trāsmutationes
 corporalū rez q nō possunt frute na-
 ture fieri. nullo modo operatione de-
 monum fm rei veritatez perfici pos-
 sunt. Sicut q corpus humanū mute-
 tur in corpus bestie. aut q corpus ho-
 minis mortui reuiuiscat. Quod si fie-
 ri videat apparētia est. sicut ostēsum
 est. q. j. **Q**uestio nona. vnde q. pue-
 nit q quidā lupi tam crudeliter astu-
 te et particulariter homies comedunt
Rñ. fm Alber. in de animalibus. et

fm alios q ex septe causis puenire
pōt. Aliqñ ppter famis augmentū. Si
cut z cernit aliqñ z alie bestie hoib⁹ ap
propinquāt. Aliqñ ppter ferocitatē vīrū
In frigidis em regionib⁹ sunt corpe
minores z magis asperi z feroces. Si
cut etiaz tpe coltus. z qñ hñt catulos.
vt Aristo. dicit li de anialib⁹. sunt ma
gis senu sicut canicule. Aliqñ ppter astu
ciā z senitiū. Lupi em qñto sunt senso
res. tāto deteriores. z nocēt hoib⁹. qz
nō possunt venari bestias ppter etatē z
dentes eoz pstringunt. Aliqñ ppter ex
perientiā hūanarū carnū. q qz optie
cōplexione sunt p cōsequens dul
ciores sunt. Vñ sicut voluptas lecca
tozem trahit ad voluptuosum cibum
sic hūane carnes a lupis aut in sepul
cro aut post bellum hoim vel alio mō
gustare. Aliqñ ppter cerebrū rabiū.
efficiunt sicut canes rabiū. z tūc quē
cunqz inuenerint trucidāt. sicut z ca
nes aliqui. Aliqñ ppter opationē de
monū vt hoies credant hoies z vetu
las falso in bestias mutari. sicut paga
ni putabāt. Vñ demonis ope potuit
illud fieri qd refert Vincētius i specu
lo hystoriali. li. vi. c. xl. In gallia inqt
ante xpi incarnationē z ante bellum
punicum. lupus vīgill e vagina gla
dium obstrulit. Et Guil. vbi supra. re
fert de quodā viro qui se cōuertit pu
tabat in lupum certis temporib⁹ qui
bus in antris latitabat. Illuc em cer
to tpe fuit et ope demonis velut dor
miens iacuit. z sibi interim cuz fixus
maneret videbat q lupus ipe factus
circūiret pueros deuorādo. z cū illud
realiter solū demō quendā lupū pos
sicens faceret. putabat falso se somni
ans circūire. q mō tam dū demēt⁹
est vir ille quousqz inuēns ē facere in
silua rapt⁹ mētaliter. Aliqñ etiā fit ppter
occultū vel manifestū dei iudiciū q
demonū vel diuio instinctu lupi ppter

peccata parentū vel pneroz tales dā
nificant. Sicut factū esse legitmus q
dragitaduoob⁹ pueris q deridēdo Pe
lisseū dīcēdo. Ascēde calue. ascēde cal
ue. a duobus vīsis de silua exeuntib⁹
statim iugulari sunt. iij. Reg. ij. Et de
leone q pphetā dei iussū nō implem
tē occidit. iij. Reg. xlij. Sic etiaz vt in
hystorijs legitmus tpe Aulii epi vyer
si letanie miores q ante ascēsiōē dñi
celebrant triduo inuēte sunt qñ lupi
ciuitates intrātes ibi hoies vorauerūt
publice. Nec deus cōminatus ē. Je
uiri. xvj. dīcēs. Si nō feceritis māda
ta mea. emittaz in vos bestias agri q
cōsumāt vos z pecora vestra. Et Deu
tron. xxxij. Dentes bestiarū immittā
in eos cum furore trahentiū sup terrā
atqz serpentū. Qd ostēdit deus effe
ctu. iij. Reg. xvij. qñ leones imisit q
deuorabāt idolatras in terrā samarie
loco veroz dei cultoz positos. Que
stio decima. qd de raptis semis in an
garia. z alias q restitute sensibus mī
ra dicunt de aiabus in purgatorio. in
inferno. de furtis pditis z silib⁹. Rñ.
q supstitiose agunt ista ope demonū
deluse. sicut in pma qstione dictū est.
Nec obstat q candela aduste nō sen
tiant qñ sunt i raptu. qz diabolus mē
tem interiorē sic stringit q exterius nō
hil sentiūt. sicut fit aliqñ in melanco
licis. vel etiā naturaliter. sicut de quo
dam viro noie Auituto refert bñs
Aug. de ciui. dei. qui qñ voluit rapie
bat a sensib⁹ adeo q etiam vellicātes
non sensit. Questio vñ decima. vtr
demonēs sint q nocturno tpe i collis
equoz quasi strepas faciūt de crinib⁹
vbi gūte ceree reperiunt. et plura in
st. rulis bestiarū facere videntur. Rñ.
Guil. q sic. nisi homies talia ex astu
cia facerent artificialiter. Questio
duodecima. Vtr demonū opere cam
ptiones puerorū fiant. sic q infantes

ponant. qui insperant. & semper miseri sunt. **¶** Guil. q. sic. q. pariter in fantes non oronib⁹ & cruce muniunt. Tunc em⁹ demon vice infantis gerere pōt vel trālationē facere deo pmissē. vix tñ talia sunt credenda fieri ope demonū nisi litteratorū iudicia assint.

¶ **Q**uestio. xliij. **¶** Prū demon localit possit trāferre aliquē hominē de loco ad locū inuitū. **¶** **A**nder. **¶** Guil. q. sic. Sicut etiam bonus angelus tulit in cincto capitis Abachuc de iudea i chaldeam. Exemplū aliud habes du bio. iij. Sed vt in pcedēti dubio dictū est. & in solutione pmi dubij. credendū est talia solum vt plurimū in spiritu. id est. i imaginatiua hois fieri. nō realiter. nisi forte raro. vt tener dñs **¶** **A**lbus & **¶** **D**alricus in summa. **¶** Qd aut aliqui corporiter fiat & localiter. pater de puero quinquēni cuiusdā nobilissimi viri. qui puer monachus. ptunc factus a monasterio nocte illatus est pistrino clauso. vbi reclusus mane se per quosdā dixit ad magnū cōiuiū delatum. & vt comederet iussu. & p superiora pistrino imissus. vt refert **¶** **D**e. damian. Et habet in speculo hystoria li. li. xxvj. c. xliij. **¶** Qd aut aliqui maleficiati vlt amore mulier capti dicūt se nō posse cōtinere qn opteat eos currē ad amasias. verū ē in pre. & in pre falsus. **¶** Nā si dei grāz vellent inuocare. & facere qd in se ē vt cōterent de peccatis. deus illa eis dimitteret & gratiam infundendo robur resistendi demoni tribueret. Et sic eos ad peccandū nemo posset cogere vel monere localit. Si si illa renuūt. nō mirū est si in potestate demonis positi eorum dñs eis dominat diabolus vel voluptatis appetitus. **¶** Dicit enim bñs **¶** **A**ugustin⁹ in quēl. super illo verbo **¶** **I**ob. vj. Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eū. **¶** **T**rahit vniūquēq sua

voluptas. **¶** Ostendit oñi viridem ramū & te sequit. nullo scz corporaliter trahente. **¶** **S**ic **¶** **C**hryso. dicit sup **¶** **M**atth. .xx. de asina quā xps equitauit. q. cuz demon voluntatē hois peccato possider. quasi ad libitū trahit quo placet. Exemplum dans de nauī in mari perduto gubernaculo q. ad ventū libitū proiecit. ita equo potēter insidēs ita rex tyrānī hñs possessionē. **¶** **Q**ue **¶** **S**stio. xliij. **¶** Quis faciat illos strepitus & luforia illa q. audunt aliqui & vidēt vt in inquietationib⁹ domorū nocturnis vbi piciunt lapides. vel inquietant pulsu homines. vel vident incendī fantastici ignes. vlt alie ludice ope rationes. **¶** **A**nder. **¶** **G**uil. & **¶** **C**assianū in coll. patrū. **¶** Qñq illa fiunt & sepe ope demonū talia q. plus nocere non pnt hoibus nisi in talibus potestate diuina ligati. **¶** **A**idiculi em⁹ tales inutiles effectus demonū malignorū opa ostēdunt. **¶** Aliquādo fiūt studio malignorum hominū qui domos volunt euacuare hominib⁹. vel lucrari tempora lia sub titulo falso apparentium ammarum. vel sub illo pretextu intrudere luxuriam vel furtum cōmittere. **¶** Aliquādo etiā fieri possunt ex curiositate hominū volentium terrere pxtimos ioco. vel ex fantastis & melancholicis debilitatibus prout experientia docet in pñtis eos qui mundū imundū nouerunt. **¶** **A**nime enim siue sint damnate siue i purgatorio siue i celo. nullatenus sunt credēde talia facere. q. pñtis nō legit admissum. reliquis quia in charitate sunt. ista iustifactoria inutilia non cōueniūt. **¶** **P**ñ nō est dubitū quā demones aliquādo tales etiam iniquitūdes faciant. vt error paganicus redeat. quo credebatur animas defunctorum circa thimalos vel circa aras habitare nō in inferno. **¶** **S**i aut adessent sic d purgatorio

tales verisimiliter aut vitia opa vel sa-
lubria facerēt et ostēderēt. aut auxilia
a vitis peterēt. sicut beatus Gregorius po-
nit exemplū in. iiii. dyalogor. **Q**ue-
stio. xv. An demones possint et audeāt
grauiter homines ledere. et huius finis **Tho.**
et sic. Possunt enim deo permittente quatuor-
pliciter ledere. videlicet in rebus. fama.
corpe. usu rationis. et in vita. De rebus per
Job. i. et ii. cui pecora. domū abstulit
et liberos. De fama per in legēda bea-
ti Hieronymi. ut refert **Job. an.** in hierony-
miano. quod diabolus se transformauit in
formam sancti Siluani episcopi in nazareth
amatoris Hieronymi. Qui demon
primo feminā nobilem nocte in lecto
procarere. procarere cepit ad luxuriam
verbis. et deinde factis sollicitauit ad
malū. que cum clamaret demon in spe-
cie episcopi sub lecto femine se abscon-
dit. ubi requisitus et inuentus per luxurio-
sa verba se mētibus est episcopus Silua-
num. In crastinū igitur sanctus vir dis-
parere diabolo diffamatus est grauissi-
me. que infamia tandem circa sepulcrū
sancti Hieronymi fatere diabolo in
obscuro corpe purgata est. De corpo-
re per in beato **Job.** qui percussus est a
demone vlcere pessimo **Job. ii.** De ta-
li refert Sigisbertus et Vincētius in
speculo hystoriarum. libro. xxv. c. xxxvij.
quod tunc Audouici scilicet imperatoris in pa-
rochia moguntina quidā demon primo
sepe lapides fecit et quasi malleo ad do-
mos percussit. Et deinde publice loquē-
do furta prodēdo et discordias semi-
nando plures inquerant. deinde omnes
contrariū irritauit. cuius hospitium
vbi cūq; manebat in cendit. et ob illius
peccata omnes pati affirmant. unde
tandē agros pro hospitio habere po-
tuit. propter quod cum presbyteri latantia
celebrarent. multos lapidibus factibus
demon usque ad crucentationē leuit. ali-
quando quiescit. aliquando sentit. et p-

trientia ista cōtinuabit. quoniam ibi
dein omnia edificia incendio cōsum-
pta sunt. De nocumēto vsus rationis et
veratione interiorū sensuū per in pos-
sessis et arrepticijs. per euāgelicas etiam
hystorias. De morte quod vita etiā quod
dam peruat. per **Thobie. vi.** de septem
viris Sarevirginis occisis. qui propter
luxuriosum effrenem appetitū in vir-
ginē Saram. eiusdē nō erāt digni ma-
trimonio. **Q**uestio. xvi. Vtrum ma-
lefici possint veraciter suis maleficijs
homines ledere. et si sic. quibus modis
et quibus rebus. Dicunt autē malefici
ut dicit **Isid. viij. etymol. c. ix.** ob fa-
cinorum magnitudinē. **I**bi elementa.
subdit concussit scilicet opere demonum
turbant mētes hominū. ac sine vlla
venent haustu violentia tū carminis
interimūt. ut **Iucan⁹** dicit. hec **Isid.**
xi. fin. Tho. in. ii. circa vii. et viij.
et in. iij. dñ. xxvij. Et cōter fin omēs
theologos ibidem scribentes. quod male-
fici oibus istis modis possunt procu-
rare lesiones in hominibus. et eorum
rebus cooperare demone. in quibus
demon potest solum ledere vel decipe-
re. de quibus modis iam dictum est a
principis huius materie de supersticio-
nibus. presertim questione immedia-
te pcedenti. videlicet. xv. De hoc etiā
infra dicitur. Nō autē faciunt ista im-
mediate maleficorū opera actiōe pro-
pria et immediata. sed talia sunt per de-
mones qui vult maleficijs immedia-
te ex pacto dudum cū maleficiis a prin-
cipio mundi et tempore veteris idola-
trie habito sciunt qualem effectū de-
bent ad intentionē maleficorū procu-
rare. Ut exempli gratia. **S**copa quā ma-
lefica intingit aque ut pluat. si causat
pluuiā sed demon talibus visis quod (si
deus permiserit) potestatem habet in oia
corporalia et in aerem. ventos et nubes
ut statim talia procurare et causare valeat.

Maga siquidē signū dat per scopā.
 Et demon illud pcurat et agit ut pluat
 per demonis actionē cui maga mala
 fideri ope seruit et se tradidit obsequio il
 lius vel alijs. Sic quā imaginē ceream
 vel sile ad maleficiendū aliquē male
 ficus facit. vel quā maleficio alicuius
 in aqua vel plumbo imago apparet.
 quicquid molestie infert tali imaginē ta
 le experiri fieri imaginato. i. hōi male
 ficato. puta pūctura vel alia lesura quā
 cūque que lesio realiter quidē inferiur
 imaginē p maleficiū vel p aliu hominē
 Et inuisibiliter demon maleficiatū ho
 minē eodē modo ledit. dei pmissione
 si demeruit re? **Questio. xvij.** An
 licitū est talia maleficia tollere. **R.** si.
 sū doctores sub distinctione. aut tolli
 possunt. sine supstitiosis modis. ut p
 licitū exorcismi aut p orationem vel in
 tercessionē sanctorū. vel p sacramētales
 maleficiatū pfectiones. vel p precisam
 ostensionē seu indicationē alicuius qui
 scit ubi est imago vel per solū motū
 locale. vel modo cōgruo simili. et sic
 est licitū. Aut non possunt tolli nisi p
 supstitiosum modū. vel per noua ma
 leficiorū opa. et sic est illicitū. quia sū
 apm. nō sunt faciēda mala ut euent
 ant bona. **Questio. xvij.** An ne hī
 qui in charitate sunt ledi possunt per
 maleficos. sicut hī qui in pccō mortu
 sunt. **R.** hīc sū Cassianū in collatōe
 patrū. quā nequaquā. Boni em̄ in rebus
 p demonē suos ledi pūnt in meritum
 eorū pbatōne. ut in bonis fortune quā
 sunt exteriores res famae sanitatis cor
 poris. Sic de brō Job patuit quā in ta
 lib⁹ lesus fuit p demonē. Et in nullam
 pccm bonis hominib⁹ inuitis p male
 ficia trahi possunt. licet tentari valeāt
 ab intra. et in carne extra. Et nullaten⁹
 violentari. Sic em̄ ponit exemplum
 Cassianus de duobus maleficis quā be
 atū Anthoniū per tres demones suc

cessine missos de cella mothere nequē
 uerūt l⁹ tentatū se p hoc sentiret. **S.**
 quā signo crucis et orōne tentatōni re
 sistit. inefficacia oīm fuerūt maleficia
 Verū in peccatorib⁹ demon potesta
 tem maiore habet magnā. Quā veri
 tas ait **Luc. xj.** Cū foris armar⁹ cu
 stodit atriu suū. in pace sunt oīa que
 possidet. Si aut foris supueniēs vi
 cerit illū. vniuersa arma eius auferet
 in quibus cōfidebat. **Questio. xix.**
C. Cur malefici instrumenta sue malicie
 per sacramēta ecclesie vel p alia diuina
 tangi procurant. ut filiū trahendo per
 crisma sacrum. vel imaginē cereā sub
 palla altaris ad tēpus ponendo. et si
 millia faciēdo. **R.** hīc dicitur. Demonis
 instinctu ista sunt triplici de cā. Pri
 mo ut nō solū homines p talia pndi fi
 ant. Et etiam sacrilegi. diuina quantū in
 eis est cōtaminando. plus deū creato
 rem suū offendant. intimis aīas pro
 prias condemnēt. et plures in pccā ru
 ere faciant. Scō ut de⁹ sic grauius p
 hoies offensas sū beati **Aug.** Iniaz
 demoni maiore potestate in homines
 malos tribuat. quib⁹ deus pcedit tra
 tus quō denegaret. ppter. Tercio ut sic
 sub specie boni apparētis plures sim
 plices facilius decipiāt. qui tacta di
 uinis reb⁹ et orōnib⁹ a deo putāt etiaz
 aliqd nūminis obtinuisse ubi solū ma
 iora pccā sunt pmissa. **Questio. xx.**
C. Cur plura maleficia et supstitiōes
 exerceri solēt sacrationib⁹ anni tēpib⁹.
 et pferri circa festū natiuitatis xpi.
R. hīc dicitur quā triplici de causa sicut in pre
 cedenti dubio p oīa. Quia festa plus
 frangunt peccatis moralibus quā me
 chanicis opibus. ut **Aug.** dicit li. de
 decē chordis. Superstitio aut de maxi
 mis seruilib⁹ opibus demonis est cō
 tra diuinā reuerentiā. Ratio secundū
 est specialis de kalendis Ianuarij. quā
 ut **Ist.** dicit li. viij. ethymo. c. ij. Janus

a quo Ianuarius mēsis dicitur est. q̄
in circūfōnis xpi die incipit. idolum
fuit diuersis facieb⁹ p̄fictū. vna tāq̄
esset finis anni p̄cedentis. et alia tanq̄
esset p̄ncipiū futuri et imminētis anni
p̄ceptor et fortunatus aut⁹. In cui⁹ re
uerentiā potius demonis in idolo ve
nerari sūt demōes varias cōmōdes
luxuriosas fecerūt. strenas et loca
sibi mutuo hoies tradiderūt. choreas
varias duxerūt. mēsas p̄parauerunt.
De q̄bus mētio fit p̄ b̄m Aug. in m̄
tis locis et libris. et. xxvj. q. v. habes fe
re p̄ totū. q̄ has corruptelas falsi xp̄ia
ni imitant hodie circa eadem festa. li
cet p̄dicatōne sanctor⁹ extirpate sint
in multis locis. et tū demonū opatiōe
alicubi trāsata ad tpa carnis p̄uū q̄n
cum laruis et ludis et alijs sup̄stitioni
bus similia sūt. **Questio. xxj.** Vnde
de pronenit q̄ femine sepe in maiori
multitudine repunt sup̄stitiones ma
lefice q̄ viri. Rēpōdet triplici de cau
sa. Primo q̄ prone sunt ad credēdū
fidem aut malā demon p̄ncipaliter
querit. Vnde Ec̄. xix. Qui cito cre
dit leuis est corde. et minorabit. Sc̄do
q̄ a natura p̄pter fluxibilitatē cōple
xionis facili⁹ sunt impressiōis ad
reuelationes capiēdas p̄ impressiōes
separat⁹ spiritū. vt Guil. dīc. vbi su
pra. q̄ cōplexione cum bene viuūt
multū bone sunt. cū male peiores sūt
Tertio q̄ linguā lubricā habent. et ea
q̄ mala arte sciunt eis comparib⁹ fe
minis vix celare possunt. seq̄ occulte
cū vires nō habeat p̄ maleficia vind
icare q̄runt facilliter. Vñ. Ec̄. xxv. Cō
morari leoni et draconī plus placebit
q̄ bitare cum muliere nequā. Breuis
om̄is malicia sup̄ maliciā mulieris.
Questio. xxij. Vtrū credi possit li
cite q̄ demones incubi sint et succubi
mulierib⁹ īfesti. et feminas cōgscētes.
Rēpōdet Aug. de ciuit. dei q̄ sic et Iñd.

li. viij. ethimo. et Tho. in multis locis
Quo autē et q̄bus de causis illa pue
nant quō vel an liberari possit q̄s ab
hac vexatione. vide in dialogo q̄re
collegi de fornicarū p̄phetarib⁹ li. v.
Questio. xxij. An ne possint aliq̄
regule dari p̄ quas agnoscat vtrū ali
quid sit sup̄sticios⁹ vel nō. Dicūt aut
sup̄sticio vt patz Col. ij. sup̄ illo. Que
sunt rōnem habentia sapientie in su
p̄stitione. Glosa em̄ dicit ibi. q̄ sup̄sti
tio est religio sup̄ra modū seruata. id
est. modis vel circūstāijs malis et de
fectuosis. Est vō religio vīrms incli
nans ad exhibendū deo rōne sue ex
cellētie debitū cultum et honorē. taz
in cordis q̄ in corpis actibus. Rñ. fm̄
Tho. secūda. ij. q. lxxxvij. q̄ sic. saltez
in genere et l̄ratis. put ex v̄bis elicīt
eiusdem sancti. Et sunt quicq̄. Prima
est cū gloria dei sit finis noster p̄nci
palis quē in oib⁹ q̄rere debem⁹. at
tendatur an opus sit ad gloriā dei. et
hō in ope deo det p̄ncipalitē gloriā.
p̄ sp̄m q̄ opus mēs hois deo subijciat
tur. Iuxta illud. j. Cor. x. Siue man
ducatis siue bibitis siue aliud qd̄ fa
ciatis. oia in dei gloriā facite. Secun
da. videat an opus qd̄ sit et qd̄ p̄inet
ad aliquā abstinētiā corporālē v̄l ad
corporis exercitiū virū sit refrenatiū
cōcupiscētie modo virtutū debito fm̄
ritum ecclēie vel fm̄ moralem doctri
nā. q̄ ap̄ls dīc Rōm. xij. Rōnabile sit
obsequiū v̄m. loq̄ndo de corpālib⁹
exercitijs. Tertia videat an op⁹ sit fm̄
statutū vniuersalis ecclēie vel fm̄ scri
pture sacre testimoniū. vel saltem fm̄
particularis ecclēie ritum. aut de p̄ue
dine generali. q̄ fm̄ Aug. p̄ lege ha
bēda ē. vñ b̄m Greg. scribit Augusti
no angloz ep̄o dicēti. q̄ sūt diuerse ec
clesie p̄suetudines i missaz celebratiōe
Ribi inq̄ Gregorio placet vt siue in
rōana siue i galliaz seu i q̄cūq̄ ecclēia

aliquid intuenſi qđ plus omnipotēti
deo poſſit placere ſollicite eligas. **Di**
uerſe inquit **Tho.** ecclie pſuetudines
in cultu diuino in nullo vitati diuine
repugnāt. ideo ſunt ſeruāde et eas p
terire illicitū eſt. Quarta inſpicat an
opus adhibitū. vel exercitiū ad effe
ctum q̄ expectat hēat naturalē p̄prie
tatē vñ nō. de q̄ phyſici medici et aſtro
logi inq̄ntū tales multa iudicare poſ
ſunt et theologi. Quinta pſideret ſi op
nō eſt merito res alicui ſcandali dati
p̄bens occaſionē ruine. q̄ tūc licet nō
eſſet ſuſtitioſus. tñ p̄pter ſcandalū eēt
dimittēdus vel differendū. vel occulte
ſine ſcādalo faciendū. quicqđ ēvni ex
p̄miſſis p̄trariū. timendū ēv ſuſtitio
ſum. vel vt p̄cū. Propter primā illi
citiū eſt exercere in nouo teſtamēto ce
rimonialia vel iudicialia veteris teſta
mētī niſi de nouo inſtituta eēt ab ec
cleſia vel gente. Propter idē et p̄pter re
gulā ſecundā ſatue faciūt vouētes nō
pectinare caput ſabbato. vel ieſtinare
die dñſco tanq̄ meliori die et ſimilia.
Propter terciā ſuſtitioſe agūt q̄ in ri
tibus alicui ecclie p̄ſculari in p̄ceſ
ſionib⁹ vel h̄mōi ſe nō p̄formāt cōmu
nitati. niſi aliū de excuſent. Propter
q̄rtaz ſuſtitioſe agūt q̄ vtunt characte
ribus ignotis vel noib⁹ ſuſpectis vñ
alligationū modis niſi cooꝑantib⁹
nāliter effectui q̄ expectat. q̄ p̄fata de
ſe naturalit̄ null⁹ acuitatis ſunt cū
ſint artificialia ſolū. et q̄nitates. Idē
eſt de imaginib⁹ p̄ aſtologos factis et
annulis ac lapidib⁹ ſuis artificialib⁹.
Similit̄ q̄ credūt q̄ celi vel ſtellarū in
fluētia aliquē neceſſite ad aliquid viciū
Propter q̄ntari ſi res ſcādaloſa eēt no
tabilit̄ etia b̄ndictioes aliq̄ q̄ a ſecu
laribus p̄ verba deuota ſunt ſine ma
lis ritib⁹ ſuſ iſtirmos eēt ſalutē n̄ pub
e e lice faciēde. ¶ **Queſtio. xxiii.** Vt
fascinatiōis ſeu iuſtitiatiōes habeāt

efficaciā malā in p̄teris a venulis ma
lis. **Rñ. Tho.** ſecūda. ii. q. xxxv. Nō
eſſet illicitū cauere ſi quis timeret no
cumentū alicui puero ex oculo fasci
nate. Quaz fascinatiōē ſic declarat
papa p. q. cxvii. nam vt inquit ex forti
imaginatiōe aie imutant ſpūs corpis
cōiuncti. q̄ q̄dem inuatiō ſp̄rituum
maxime ſit i oculis ad quos ſubtilio
res ſpūs pueniunt. oculi em̄ inſciūt
aerē p̄tinuū vñq̄ ad determinatū ſpa
cium. p̄ quē modū ſpecula ſi ſint no
na et pura p̄trahunt q̄dam impurita
tem ex aspectu mulieris mēſtruate vt
Aristo. dicit in li. de ſomno et vigilia.
Sic igit̄ cum aliq̄ aia fuerit vehemē
ter commota ad maliciā. ſicut maxie
in venulis p̄tigit. efficit ſim modū p̄e
dictum aspect⁹ eius venenofus et no
xius. et maxime pueris qui habēt cor
pus tenerum et de facili receptiuū im
preſſionis. Poſſibile eſt etia q̄ deſi p
miſſione vel ex aliq̄ occulto ſato coo
peret ad hoc malignitas demonū. cū
quib⁹ ſortilege verule pactū aliqđ ha
bent. hec **Tho.** **Queſtio. xxv.** Cur
plus vexari vident̄ fantaſijs vel mira
bilib⁹ apparitiōib⁹ puerpere et pur
gationis ſue tpe q̄ alie infirme p̄ſone
Rñ. q̄ triplici de cauſa. Prima ſim
ilib. in de ſomno et vigilia. p̄pter con
dicionem ſue infirmitatis. p̄tunc hor
rende imagines facilius naturalit̄ eis
in cerebro p̄ſentant̄. quas demones
vel ſimilia credunt eſſe cum nihil ſit
realit̄. Scda q̄ tales ſepe vetulas p̄
ſamulab⁹ h̄nt q̄ ſunt plene ſuſtitio
nib⁹. vñ gladio puerpas de ſero q̄ dā
modo b̄ndicūt. gallinā nigrā lecto cō
iūgūt. ſi puerpe moriunt̄ i puerperio
eas iā defūctas in eſſidē calcij et veſti
mētis q̄b⁹ veſtite erāt viuētib⁹ p̄pinq̄
re certo tpe affirmant. et multa ſilia fa
tua aſſerūt. Tercia q̄ alie femine ſuſ
titioſe puerpas crebro viſitant. q̄ etia

plura supstitiosa solēt seminare ppter que si puerpere cito talib⁹ credūt. nō mirū si plus q̄ alleyl alij infir mi fantasias fatuis a deo vexari pmitūtur. iuxta illd Eccl. xxxiij. Fantasias patit cor tuū nisi ab altissimo emissā fuerit visitatio. **¶** Questio. xxvj. **¶** Quid sit p carmina scripta vel vba sacra bñdicere infirmos homines vel iumenta. Et an licitū sit eadē secū deferre et portare que incantatiōis spēm habere vident. Incantatores em̄ dicunt quī artē aliquā verbis pagunt. vt dicit Iud. viij. ethymol. Rñ. Tho. scda. ij. vbi supra. q̄ sic. septē cōditiōibus seruatis. Vna est vt videat ne verba aliquid cōtineant quod pertineat ad inuocationes demonū expressas vel tacitas. Secunda ne contineant ignota nomina. q̄ fm Chryso. talia metuent da sunt ne aliquid supstitutionis lateat. Tercia. ne materia verborum aliquid falsitatis contineat. quia sic eius effectus nō posset expectari a deo qui nō est testis falsitatis. Quarta. ne ibi cōtineatur vana. vt characteres inscripti preter signū crucis. Quinta. ne spes habeat in modo scribēdi aut ligandi aut in quacūq̄ hōi vanitate que ad diuinā reuerentiā nō pertineat. quia alis iudicaret superstitiosum esse. Sexta vt in alligatione. prolatiōe. vbi scriptura diuinorū verborū respectus solum habeat ad sacra verba et ad intellectum eorū et ad dei reuerentiā seu ad virtutē diuinā. a qua expectat effect⁹. vel ad sanctorū reliquias a quibus etiam prefata expectantur secundario licet a deo pncipaliter. Septima vt cōmittatur effectus qui expectatur diuine voluntati. q̄ scit virū sanitas vel tribulatio plus prodest innocenti vel minus. vel an obsit. Et hanc pditionem ponit Tho. in. j. ij. in materia de g̃ra. et dist. xv. in. liij. Als erit licitū si nulla

dictarum septē cōditiōnū opus inferat. Probat Tho. p illud Mar. ult. xpo dicente. Signa eos qui crediderint hec sequent. In nomine meo demonia eijcient. linguis loquentur nominis. serpentes tollēt et. Item non minus sanctitatis sunt verba dei q̄ sanctorū reliquie. dicēte Aug. Nō est minus verbū dei q̄ corpus xpi. s̄ fm omnes licet reliquias sanctorū secum reuerenter portare. ergo qualitercūq̄ nomē dei inuocet rite per orationē dominicā. per salutationē angelicā vel alio modo licito. spes haberi pōt. i. eo cōmittendo effectum diuine voluntati. Ex p̄dictis elicit sanct⁹ doctor. q̄ p̄dictis seruatis cōditiōibus p diuinā verba licitū est arcere serpentes. Et eadē ratione vt dicit. quēcūq̄ animalia si solus respectus habeat ad sacra verba et ad diuinā virtutē. De serpentibus tamē caute est agendum in incantationibus. quia vt dicit. sepe tales habent illicitas obseruatias per demones sortiunt effectū. precipue in serpentibus. q̄ serpens fuit p̄mū demonis instrumentū ad hōiem decipiendū. **¶** Questio. xxvij. **¶** Vnde oriū habeant bñdictiones et carminationes. **bb** quas vetule hodie sup infirmos et viri quidā faciunt. Rñ. q̄ p̄ncipiū horū fuit sanctissimū. sed sicut oīa demōis instinctu deprauantur medianibus demonibus et malis hominib⁹. ita et diuina noīa. Nam apli et sancti viri. fm illud Mar. xvj. In nomine meo demonia eijcient. infirmos visitarūt. et orōnes sup eos p sacra verba fuderūt deinde sacerdotes deuoti filia rite pegerūt. ppter qd deuotissime orōnes et exorcismi sci reperiunt in antiq̄s hodie ecclesijs ad oīa q̄ hoīes facere vel pati poterāt p deuotos viros applicati olim sine oī supstitiōe. Sic et hodie litteratos et sacre theologie doctores

noti qui infirmos visitantes filia sba
egrotis applicauerunt. nō solū demo-
niaci. s. supstitiosi hoies a se mlti va-
na et illicita ad instar horu inuenerunt.
q̄bʰ hodie vtunt circa ifirmos hoies et
sumēta. **Rec** clerʰ ampli⁹ ex sua desi-
dia lictis vtr̄ verbis visitādo ifirmos
nisi raro. **Propt̄** q̄bʰ **Guil.** dicitʰ durā-
di glosato: **Raymūdi** dicit. q. talia p-
fata sacerdos religiosus et discret⁹ aut
etia laycus vtr̄ siue mulier excellentis
vite et pbare discretōis facere pōt fusa
oīoe licita sup infirmū. nō sup pomū
aut sup cingulū et filia. s. sup infirmā-
tes. iuxta dictū **Mar.** vlt. **Sup** egrot
manus imponēt. **Rec** sunt hmoi pso-
ne phibēde a talibus nisi forte timea-
tur q̄bʰ ad exēplū illorū indiscreti sup-
stitiosi alij carminatiōis sibi vsurpēt
abulum tuentes se exemplo illorum.

Questio. xxvij. **Vtrū** ne credi pos-
sit licite q. demoniaci iunari possint et
melius habere p herbas vel lapidū a-
liquoꝝ applicationē: **R̄ndef.** q. l3 de-
mon talibʰ immediate arceri nō pos-
sit. q. sup oia corpalia potētior est. iux-
ta illud **Job.** xli. **Nō** est potestas su-
per terrā que ei compari possit. **Tū** p
prefata q. naturaliter cōpescere hnt a-
liquas manē vel alteri⁹ infirmitatis
spēs. quibʰ demon instrumētali ter vti-
tur in possesso hoie. leni⁹ habere pōt
demoniacus. **Et** fin quosdā totaliter
liberari. **Vñ.** xxvj. q. vlt. dicit. et ē au-
toritas bñ **Hiero.** **Demoniū** sustinē-
ti l3 petras vel herbas habere sine in-
cantatiōe. **Ad** idēz ē m̄gr in hystoria
scolastica sup **Thobīā.** et **Nicol.** de ly-
ra sup. j. regl. de **Saulis** obsessiōe.

Questio. xxix. **Vtrū** licitum sit de-
mones adiurare. **R̄nsio** fin **Tho.** se-
cūda. ij. q. xc. q. sic. dūmodo modi te-
neant debiti expressi. s. q. xxiij. et xxvj
Pro cuius intellectu fin eūdē **Tho.**
Primo notandū. q. iurare promisso-

rie est seipsum immobiliter ordinare
ad aliquid agendū. **Quia** ille qui iu-
rat iuramēto. promissio p reuerentia
diuini nomis q̄bʰ ad pfirmationē sue
promissiois inducit seipsum obligat
ad faciendū q̄bʰ promittit. **Secūdo** no-
tandū. q. adiurare ē per quandā simi-
litudinē iuramēti. promissio a se indu-
cit aliū ad aliquid agendū. p̄uocare.
Tertio notandū. q. sicut hō iurando
promissio seipsum ad aliqua agen-
dū ordinat seu p̄uocat. ita pōt aliū ad
agendū dupl̄r p̄uocare. **Supiores**
quidē dep̄cando. inferiores aut impe-
rādo seu cōpellendo. **Et** sic ē duplex
adiurandi modus. **Primo** quidēz p mo-
dum dep̄catiōis vel inductiōis ob re-
uerentiā alicui⁹ sacri. vel p modū am-
icitie seu benivolētie. **Alio** modus est
via imperij seu cōpulsionis p hoc ad-
positū. **Primo** em̄ mō non licet de-
mones adiurare. quia videt ad am-
icitia et benivolentiā p̄tinere qua nō l3
ad demones vti. **De** quo dicit **Orige-
nes** sup **Matth.** **Nō** licet fin potesta-
tem datā a saluatore adiurare demo-
nia. iudaicū em̄ est hoc. **Isto** mō vru-
tur necromantici adiurationibus de-
moniū. **Secūdo** aut mō adiuratiōis per
compulsionē videlicet licet nobis ali-
quo vtr̄ aliquo non. **Demon**es enim
in cursu hui⁹ vite nobis aduersarij cō-
stituant. nō aut eoz actus nre disposi-
tioni subdunt. sed dispositioni diuine
et sanctorū angelorū. quia vtr̄ bñ **Aug⁹.**
ij. de trinitate. spiritus deceptor regi-
tur per spiritum iustū. possumus de-
mones adiurando per virtutē diuini
nominis tanq̄ inimicos repellere ne
nobis noceant vel spiritualiter vel cor-
poraliter. fin potestātē datam a **Chri-
sto** **Luce.** x. **Ecce** dedi vobis potesta-
tē calcādī sup serpētes et scorpiones et
sup omne potestates inimici. et nihil
vobis nocēbit. non tamen licitum est

eos ad iurare ad aliquid discendum ab eis. vel etiam ad aliquid per eos obtinendum. quia hoc pertineret ad societatem aliquam cum ipsis habitam. Propter quod super illo xpi. Dimutesce et exi. Mar. j. dicit Chrysostomus. Salutem feru nobis dogma datur ne credamus demonibus quantumcumque denuncient veritatem. nisi forte ex speciali instinctu vel reuelatione diuina aliqui sancti ad aliquos effectus demonum operatione utantur. Sicut legitur de beato Jacobo. q per demones fecit Dermogenem ad se adduci. hec de Tho. **Questio. xxx.** Vtrum licet adiurare irrationali creaturam. **R.** Tho. ibidem. q sic. p modum compulsionis que refertur tunc debet ad diabolum. qui in nocuumentum nostrum mittitur irrationalibus creaturis Et talis est modus adiurandi in ecclesie exorcismis. p quos demonum potestas excludit ab irrationalibus creaturis. Si enim intentio referretur ad irrationali creaturam quo ad se que nihil intelligit vana esset. **Questio. xxxj.** Vtrum homini liceat alium hominem adiurare. **R.** Tho. ibidem. p modum deprecationis licet quilibet hominem. immo deum et angelum adiurare p inuocationem diuini nominis vel alicuius rei sacre. sed p modum compulsionis licet superioribus respectu inferiorum. quibus etiam iuramenta imponere possunt in casu non tamen possunt inferiores superioribus p adiurationem per modum compulsionis necessitate imponere. sicut se ad iuramenta ligare possunt. quia sic usurparet potestatem in alium quam non habet. licet possint propter aliquam necessitatem inferiores suos superiores restringere tali genere adiurationis. **Questio. xxxij.** Vtrum secularibus non ordinatis ad exorcismum licitum sit demoniacos adiurare. **R.** Tho. in quarto dist. xxiij. q. iij. arti. j. sub arti. iij. q sic. non tamen

tanquam ex officio. sicut etiam quod magis est ministrare ad missam priuatam. prefertim licet seculari puro candelas accendere et huiusmodi que accolytus sunt ordinis. et tamen laici possunt ea facere. sed non ex officio. **Questio. xxxij.** Vtrum verum sit q malefice alienas vaccas lacte priuare valeant. Et si sic. quale remedium possit applicari. **R.** videtur. secundum predicta pro prima questione q sic. ut patet. q. xvj. Cum enim secundum Alber. in de animalibus. lac de natura sit menstrui in animali quolibet. Sicut fluxus talis humoris infirmitate aliqua restringitur ut dicunt medici de femina. Idem potest demon si a deo permittitur in bestia facere. Notandum tamen pro solutione secunde questionis q istius fluxus scilicet lactis restrictio tripliciter fieri potest. Primo modo ex constitutione naturali. sicut post conceptum fetum. Alio modo ex infirmitate accidentali. sicut forte ex comestione alicuius herbe que lac restringere habeat et alterare vacca. Tercio modo ex maleficio. Primo modo remedio non indiget. Secundo modo. si quis sciret naturale remedium applicare posset. Sicut etiam contra alias infirmitates potest. seclusis superstitionibus tactis. q. xxiij. et. xxvj. Contra tertium modum diuina remedia applicari possent sicut est dictum. q. xxvj. Unde a deuotis personis et virginibus expertum habeo q adhibito signo crucis et omnia oratione cum salutatione angelica trinitis vel circiter. cessat opus demonis si est p maleficiu. de h habuisti. c. ix. s. E. non autem licet applicare superstitiosa. ut quedam faciunt seruantes quoddam brodium de oleo carnis pruni. quod notat superstitionem demonis. **Questio. xxxij.** Vtrum p sacra verba modis antedictis liceat contra gradines seu pestes procedere. **R.** videtur q sic. Tertium enim est

sicut beatus Thomas. dicit Job. i. q. de
mones grandines. fulmina et tempe-
states deo pmittere. pcurare possunt.
sicut contra Job fecerunt. cuius oves
igne consumpte sunt celesti. id est. de
aere descendente per demones. pcurato
etiam ad consumptionem pastorum. Sicut ve-
hementem ventum qui domum defecit. et
septem filios et tres filias interfecit rus-
na. Non licetis remedijs demoni resi-
stere potest q. d. Hec enim ob causam uniuersa-
liter vel cōter in ecclesia capane cō-
tra auram pulsant. Tū ut tanq. p. rubeas
deo psecratis demones recedat a suis
maleficijs. Tū etiam ut populus excitatus
deū cōtra tēpestates inuocet. Et ean-
dem ob causam cū altaris sacramēto
et sacris verbis ad auram sedandā p-
cedit cōter ex antiquissima consuetu-
dine ecclesiarum in galliis in germania
Fiant ergo talia et non contra ea que
dicta sunt questione. xxiij. et in alijs.
His cōcordare videtur iura ciuilia. C.
de male. rē. vbi notat dicit q. qui fa-
ciunt illud. i. impediētes ne labores
hominū ventorum gradinis lapidatōe
sternant. non pena sed premio digni
q. sunt. l. eoz. ibidem. **Q**uestio. xxxv.
de generalitacis fortuna. Vtrū aliq.
homines sint a natura bene vel male
fortunati. Et quid de fortuna tenēdū
sit. Dicuntur autē generalitaci ut dicit
Isid. viij. et ibi mol. c. ix. ppter naturali-
um considerationē siderū. qui vulgo
mathematici vocant. Fortuna vero
ut ibi dicit. c. ij. a fortuitis nomen
habere dicit. quasi deam quandā res
hūanas varijs casibus et fortuitis illu-
dentē. vñ et cecaz appellant. eo q. pas-
sim in quolibet incurrēs sine villo ex-
amine meritorū et ad bonos et ad ma-
los venit. hec Isid. Sed talē deā cre-
dere idolatria ēēt. Nec ita de fortuna
loquitur Aresto. ij. physicorū. nec in de
fortuna bona. nec theologi. Vñ que

stioni prefate. Respōdet sanctus Tho-
mas. l. iij. sume contra gentiles. q. lxxxvij.
et sequentibus. Pro quorum intelle-
ctu notandum finem eum. Primo q. a-
licui tunc bene dicitur a fortuna con-
tingere. quando aliquid bonum acci-
dit sibi preter intentionem propriam.
Sicut qui fodit vineam intentionē vi-
tes nutriendi inuenit thesaurum. po-
tuit tamen talis intentione aliena vi-
delicet domini sui q. sciuit ibi thesau-
rum absconditum ex intentione diri-
gi. Male autē fortunari dicitur si fo-
diendo frangit tibiam. Secundo no-
tat q. in homine sunt tria que a tribus
celestibus causis diriguntur. volūta-
tis actus. intellectus actus. et corpora-
lia. quorum primū a deo tñ et imme-
diate. secundū ab angelo. et tertium a
celesti corpore dirigitur. Nam electi-
ones et voluntates immediate a deo
diriguntur. dicente Proverb. xxi. scri-
ptura. Cor regis in manu domini. et
quocunq. voluerint inclinabit illud.
Et Philippien. ij. Deus est qui ope-
ratur in nobis et velle et perficere pro
bona voluntate. Cognitionis vero hu-
mana intellectiva a deo mediantibus
angelis ordinat. Ea vero que ad cor-
poralia pertinent. siue sint exteriora.
siue interiora. in usum hominis veni-
entia a deo mediantibus angelis et
celestibus corporibus dispensantur.
Dicit enim beatus Dionysius. c. liij. de
diuinis nominibus. q. corpora cele-
stia sunt cause eorum que in hoc mun-
do fiūt. Cum igitur homo sit ordinatus
finem corpus sub corporibus celestibus
finem intellectum vero sub angelis. finem
voluntatem autē sub deo. potest con-
tingere aliquid preter intentionē ho-
minis. quod tamen est finem ordinem
celestium corporū vel dispositionem
angelorū vel etiam dei. Tertio notat
q. nihil phibet q. etiam aliquis homo

habeat ex impressione corporis celestis aliquā efficaciam in aliquibus corporalibus faciendis. quā alii nō hz. pnta me dicus in sanādo. z agricola i plantando. z miles in expugnādo. Hanc etiā efficaciaz multo pfectius deus hoibz largit ad sua opa efficaciter exequenda. hec Tho. vii. Guill. in de vniuerso so dicit. q p expientiaz habet si meretrix nitit plantare oliuā nō efficit fructifera. q tñ p castaz plātata fructifera efficit. Aduertendū tñ hic dicit Tho. q pfata corpis dispositioz etiā angeli psuasio nō necessiter hoīem ad eligēdum qui liber est. pōt em homo nō se qui inclinationē qualitatis corporalis z angeli psuasione. Quarto notandū q aliqd bonū pōt accidere hoī z pter intentionē ppriam. z pter inclinatioē celestiu corporū. z pter angelorū illuminationē. non autē pter diuinā pudentiā q est factiua z gubernatiua cuiuslibz entis. Dñi respectu dei simpliter nihil dicit nec pōt esse a casu vel a fortuna. sed respectu nostre vl' angelice nature. ¶ Questio. xxxvj. Vtrūz vel quomodo differt aliqd esse bene natum vel male. bene fortunatū vel male. bene gubernatū z bene custoditum. Rñ. Tho. ibidē. q. lxxx. Ex dispositōe relicta a corpe celesti in corpore nro dicit aliqd nō solum bñ fortunatus aut male. sed etiā bene natus fm dō q ab angelo illuminat. dicit bene custoditus. Rñ fm q a deo in bonum inclināt dicit bene gubernatus. Et qñ aliquis ex impressione celestium corporū inclināt ad aliqs electiones si bi viles. quarū tamen vtilitatē ppria ratione non cognouit. z cum hō ex lumine intellectualiū substantiarū illuminat eius intellectus ad eadē agenda z ex diuina operatione inclināt eius voluntas ad eligendū aliqd sibi vtile cuius rationē ignorat. dicit bñ fortuna-

natus. Et ecōtrario male fortunatus qñ ex superioribz causis ad contraria ei⁹ electio inclināt. sicut de quodā dē Biere. xxij. Scribe istum sterilem virum qui in diebus suis nō psperebit ¶ Questio. xxxvij. Vtrum hō possit esse bene fortunatus vniuersaliter. id ē. vt aliquis hō habeat i natura sua aliquam dispositionē vt eligat semp. vel vt in pluribz aliq quibus pñcta sint p accidēs aliq cōmoda vl' incōmoda. Rñ. Tho. ibidē. Ex corpe celesti hō pōt habere talem impressionē. q natura tñ ad vnū ordinat. ea autē fm q homini accipit bene vel male fm fortunā nō sunt reducibilia in aliqd vñ sed sūt ideterminata z infinita. ij. Pby sicor. Sed pōt esse q ex inclinatione celesti inclinēt ad eligendū aliqd cui pñungit p accidēs aliquod cōmodū z ex alia inclinatione aliud. z ex tertia tertiū. non autē q ex vna inclinatione ad omnia. Ex vna autē diuina dispositione potest homo ad omnia dirigī. hec Tho. ¶ Questio. xxxvij. Vtrūz per astra licite summa cogit possint. qd diuinare dicit p astra. Rñ. Tho. secūda. ij. q. lxxxv. arti. v. Quedam sciri possunt pro certo. quedam nequaqs. quedam ex cōiectura non certitudinalit. Certitudinaliter possunt sciri p astro-nomos que necessario eneniūt p cursus celozū. vt eclipses aspectus siderum adinuicem. Non possunt autē sciri p sidera duo q subtrahunt eis. que per certitudines sic sciri non possunt. Primo effectus contingentes p accidēs siue in rebus hūanis. siue in naturalibus. sicut sunt euentus formit et casuales. quia ex. vj. metaphisice. ens p accidēs non habeat causam z precipue naturalem. cuiusmodi ē vñ celestium corporū. Secūdo meri actus liberi arbitrii qd est facultas voluntatis z rationis. sic sunt futura

opera hominū soluz a libero arbitrio
dependētia. q̄a nulluz corpus pōt sic
directe impm̄ere rem i corporeā. q̄lis
est volūtas et intellectus. Istis ḡ duo
bus modis ex astris diuinare est sup-
stitiosum et illicitū. Possunt tñ corpa
celestia ad hoc inclinare liberuz arbi-
trii dispositiue. inq̄ntum imprimunt
in corpus humanū et p̄ cōsequēs in vi-
res sensitivas. q̄ sunt actus corporaliuz
organoz q̄ inclināt ad hūanos actus
Quia in vires sensitive obediūt rōni.
ex. iij. de ania. et. j. etbi. ideo nulla ne-
cessitas ex hoc libero arbitrio impo-
nit. s̄ contra inclinationē celestiu cor-
porū hō pōt p̄ rōnez opari. Si q̄s vo-
uat cōsideratione astroz ad p̄cogno-
scendum futura q̄ ex celestib⁹ causant
corpi⁹bus. puta siccitates et pluuias et
alia hūmōi nō erit diuinatio supstitio-
sa et illicita. hec d̄ Tho. Dicit etiā dñs
Alber. sup. iij. c. de di. no. q̄ inferiora
nō pūt in supiorib⁹ cognosci certitu-
dinaliter. s̄ tñ p̄iecturaliter. Et addu-
cit ad B̄ Ptolemeū. Aristo. et Ant-
ycennam multis rōnibus. **Q**uestio
.xxxix. Vñ ergo puenit q̄ astrologi
ex cōsideratiōe astrorū frequēter vera
p̄nunciāt etiā in his q̄ p̄inēt ad hūa-
nos actus. An. Tho. secūda. ij. q. x. c.
.v. ar. v. hoc p̄tingit dupl̄r. Vno q̄dez
mō q̄ plures hominū passiōes cor-
porales sequunt. et ideo actus eorum
disponunt vt in pluribus fm̄ inclina-
tionē celestiu corporoz. pauci aut sunt.
id est. soli sapiētes qui rōne hūmōi in-
clinationes moderent. Et ideo astro-
logi in multis vera p̄nunciāt. et p̄eci-
pue in cōib⁹ enētib⁹ q̄ depēdēt ex
multitudine et. Alio mō p̄t demo-
nes se imiscētes. Vnde Aug. dicit in
.ij. sup. Gen. ad lram. Fatendū est q̄n
a mathematicis vera dicunt instinctu
quodā occultissimo dicti. quod nesciē-
tes humane mētes p̄nunt. quod cuz

ad decipiēdos hoies fit spiritū imū
dorum et seductorū opatio est. q̄bus q̄-
dam vera de tēporalibus rebus nosse
pmittūt. Vñ cōcludit. Quapropter
bono xp̄iano sine mathematici sine
quilibet impie diuinātūz maxie dicē-
tes vera. cauēdi sūt ne cōsortio demo-
niorū aiam deceptā pacto quodaz so-
cietatis irretiat. **Q**uestio. xl. Vñ
licitū sit p̄iecturare futura p̄ auguria
et p̄ alioz animalū motus seu voces
vel gestus. Augures autē sunt dicē-
tēs vbi prius. q̄ p̄ volatus auū
et voces intendūt aliqua signa rerum
vel obseruatiōes improuisas hoibus
ocurrētes. qui et aurspices dicūtur
Aurspices tamē p̄prie qui oculis et
visu. Aurspices vō qui auditu et ex vo-
ce cōiecturāt. Rūder Tho. ibidē q̄ sic
sub distinctione tamē. Nam cuz bru-
ta animalia non habeant nisi animā
sensitiuā cui⁹ oēs potentiē sunt actus
corporaliū organozum. ideo subiacet
eorum anima dispositioni cōtinentiū
corpoz. et p̄modialit celestiu corporoz
Et ideo nihil p̄hibet aliquas eorum
optiones esse futuroz signa. inq̄ntuz
cōformātur dispositionib⁹ corporoz ce-
lestium et aeris cōtinentis. ex qua pue-
niūt aliqui futuri enētus. In hoc tñ
duo p̄siderari oportet. Prīmū q̄dem
vt hūmōi opatiōes non extendant nisi
ad p̄cognoscēda futura que causant
per motus celestiu corporū. vt supra
dictum est. Secūdo vt nō extendant
nisi ad ea que aliquāliter possunt ad
huiusmodi animalia p̄tinere. Conse-
quunt em̄ animalia cognitiōē quā-
dam naturalem et instinctum triplici-
ter. Vno modo p̄ celestia corpora ad
ea que eoz vite sūt necessaria. sic sunt
imitationes q̄ sunt p̄ pluuias vētos
et alia huiusmodi. Vñ si quis ex hoc
q̄ cornicula frequēter crocitat. p̄dicat
pluuia cito venturā non est illicitum.

Allo modo instinctus huiusmodi causantur ex causa spirituali bona angelo vel ex deo vel per in columba super christum descendente Luc. iiij. Et in coruo qui pavit bellam. iiij. Reg. xvij. Et in cete qui absorbit et eiecit Ionam. Jone. j. Allo modo ex causa spirituali mala. vel ex demonibus qui voluntur huiusmodi operationibus brutorum animalium ad implicandum animas vanis opinionibus. Et eadem ratio videtur esse de omnibus alijs huiusmodi. Vis igitur huiusmodi divinationis si extendatur ultra illud ad quod potest attingere secundum ordinem nature vel divine providentie. est superstitiosa et illicita. hec Tho. Questio. xliij. Vtrum per omen possint futura cognosci. Est autem secundum Tho. omen verbum ex insperato prolatum. ex quo sequitur bonum alicuius. et tunc dicitur omen illius. Et ponit exemplum de romanis querentibus locum aptum ubi ibi manerent et civitatem edificarent. et cum venissent ad locum ubi nunc est roma. vexillarius qui ferebat vexillum procedendo fecit illud in terra dicens. Stemus. quia hic optime manebimus. et hoc verbum fuit acceptum per omen. Rñ. Tho. ibidem. Aliud est dicendum de omine quod de prelatu augurij. quia verba humana que accipiuntur pro omine non subduntur dispositioni stellarum. Disponunt tamen dupliciter. Aliquam secundum divinam providentiam. aliquam vero secundum demonstrationem operationis. secundum primum modum conjecturare est licitum. Unde Gedeon qui in cathalogo sanctorum Heb. xj. ponitur. usus fuit omine. ex hoc quod audiuit recitationem et interpretationem cuiusdam somnii. ut legitur Iudic. vij. Et filius Belzezer servus Abime. ut legitur Gen. xliij. Et Gedeon observavit recitationem et expositionem somnii accipiens eadem per omine. quasi ordinata ad sui instructionem a divina providentia. Et filius Belzezer attedit verba puelle oratione premissa ad deum. hec Tho. Secundo modo precuratur est illicitum. quod

modo receperunt omen servi Benadab regis syrie. qui audientes ab ore regis israel Achab. hoc videtur verbum. Si ad huc venit. frater meus est. acceperunt per omine. et festinantes rapuerunt verbum ex ore eius atque dixerunt. Frater tuus Benadab vivit. iiij. Reg. xx. Questio. xliij. Vtrum ex arte phisonomie divinare licitum sit. i. ex dispositione membrorum hominis conjecturare de moribus hominis. Rñ. Alb. li. j. de aial. tractatu. ij. quod sic. dummodo caute fiat. videtur solum de natura conjecturaliter. sed de moribus et electionibus non diffinitive indicando. Et ad hoc plures allegat philosophos. Vbi notat primo quod phisonomia est scientia docens divinare. i. conjecturare de affectibus hominis per phisicas formas membrorum. Secundo notat quod ex multis que sunt in homine accipit conjectura illa. Primo ex sanguine siue humore. quia ex talibus passionibus facilliter homo. et afficit humore videtur quadruplici. sanguineo. melancolico. colerico et flegmatico. Secundo. ex sexu masculinitatis et femininitatis. Tertio ex oculis. capillis. auribus. facie. et alijs membris patetibus. Propter quod Prolomeus dicit divinare re melius ex stellis secundis et verius. Stellas secundas vocat figuras et accidentia innata in rebus phisicis. que a stellis superioribus impressa materie scientie. sed superiores stelle aliquando nihil imprimunt. sed in eis non deficiat. sed in materia inferiori indispota. Tertio notat quod nihil prefatorum necessitat voluntatem. Vnde nullus diffinitive indicandus est in talibus malus esse. nisi manifestum sit suum malum. licet prefata aliquando inclinent aut signent inclinationem affectus. Unde per tria potest quis contra talia operari. Primo per hoc quod membrum quod inspicitur. est forte signum per accidens infirmitatis alicuius. et non nature. Secundo per liberum

arbitrū. quoyt pbus in. liij. etb. dīc. su-
mus dñi nřarū actionū. **T**ertio p ha-
bitū virtutis vel vicij seu cōsuetudinē
Qñ **A**resto. refert discipulos **H**ypo-
cratis eiusdē facie optime depictam
obtulisse **P**hilemoni optio pbiſono-
mo. q̄ iudicauit illud eē viri luxuriosi.
z deceptoris idoli. qđ cū indignanter
Hypocrati retulissent. rñdit. vere iudi-
cauit. qz ad hec natura inclinauit. **S**z
illud qđ natura nō dedit. amor virtu-
tū z phie pulit. s. ptinentiā z fides. hec
de **A**lb. **C**ertū aut est qđ gfa plus va-
let qđ omīa antedicta. **Q**ñ deuoti virt-
utibus alijs sunt iudicādi. **Q**ñ artes
presatā approbat **S**alomō **P**roner.
.xviij. In facie prudētis lucet sapiētia
oculi stultoz in finibus terre. **E**t **E**ccl.
.xix. Ex visu cognoscit vir. z ab occur-
su faciei cognoscit sensatus. **S**z iudi-
cia veritas vitare iubet cū iudeis ait.
Ioh. viij. Nolite iudicare fm facie. s.
z iustū iudicium iudicare. **Q**uestio.
.xliij. **O**ry aliqua vera sciētia p artes
notoriā possit acquiri. **E**st aut ars no-
toria quedā obseruatiō qua p ieiunia
abstinētiā z oīones verbales cū in-
spectiōne quarundā figuraz seu cha-
racterū ac prolatiōe verborū ignotorū
z similitū quis sciētia adipisci molit
Añ. **T**ho. scđa. ij. q. x. c. vi. arti. j. q. ars
notoria illicita z inefficax est. z iō pe-
nitūs repudiāda z fugienda a xpiano
Primū pbat. qvītē ignotis caracte-
ribus z verbis. vt. q. xxvj. discum est.
Qñ supuaculis signis vtens. tacita de-
monū pacta habet. **S**ecūdū ptz. quia
nullus demon intellectū hoīs illumi-
nare pōt. quē ex obstinatiōe obtene-
brare intēdit semp. vt docet **T**ho. pī
ma pte. **A**cquisitiō aut sciētiē z sapie-
fit p illuminatiōē. **Q**ñz **A**ug. dicit
.x. li. de ciuit. del. **E**tā teste **P**orphy-
rio pbo. demonū opatiōibus z obser-
uantis z purgationibus aia nec diuis-

nam nec verā sciētia adipiscitur. **T**er-
tiū ptz ex **A**ug. li. ij. de doct. xpiana.
Eadē ratiōe sicut de supstitiōibus ce-
teris quas ibi improbat. **Q**uestio. 22
.xliij. **O**ry saluatores peccēt iudicā-
tes in suis cōiecturis. **S**unt em salua-
tores vt dicit **I**sid. li. viij. etb. ymol.
sic dicit. qz dū eis membrorū quecūqz
partes salierint aliqd sibi exinde pro-
sperum seu triste significare p̄dicunt.
Añ. idem ibidē q sic. **I**dem ex questi-
onibus. xxiiij. z. xxvj. p3. **Q**nde cōclū-
dit ex supradictis oibus **I**sid. q in his
oibus ars demonū ex quadā pestife-
ra societate hoīm z angeloz maloz ex-
orta est. **Q**nde z cuncta vitanda sunt
xpiano. z omni penitus execratiōe re-
pudianda atqz damnāda. hec **I**sid.
Questio. xlv. **O**ry ne licitū sit di-
es. annos obseruare aut mēses. ad ex-
eundū de domo p itinera. ad induen-
dum nouas vestes. z ad faciēdū siliā
pro habēda p̄speritate z vitāda aduer-
sitate. **R**ñdet textus. xxvj. q. vi. nō l3.
z sequentibz multis autoritatibz sum-
moz pontificū. z **A**ug. q nō. **Q**nde
ib. improbant obseruare kalēdarū
Ianuarij sub ritu paganorū. videlz ne
aliqd plus noui fiat p̄t annū nouū.
ne mēse cū epulis parent vel lampa-
dibus. ne p vicos z plateas choi du-
cantur. nec cantiones fiant. **E**t tales
anathema sunt q faciūt. **I**ñ in alio. c.
dicit. **N**ō obseruētis diēs q dicuntur
egyptiaci. **G**losa. q̄s egyptij inuene-
runt. vt q aliqd opus in die tali incho-
aret malū haberet exitū. **T**ñ ex antiq̄
tate ecclia signat hos diēs in kalēda-
rijs suis. hec ibi. **Q**ñ **A**ug. in **E**nchir-
ridion. z ibidēz i decreto habet. **Q**uiss
existimaret q̄ magnum p̄cū sit diēs
obseruare z mēses z annos z tēpora
sicut obseruant q certis diebz sine an-
nis sine mētibz volūt vel nolūt incho-
are aliqd. eo q fm varias doctrīnas

dominū fausta vel infausta existimāt
tēpora. nisi hui⁹ mali magnitudinē
ex timore ap̄li pensarem⁹. qui de talē
bus ait. *Nunc cognouistis deū. imo
cogniti estis a deo. quōd puerimini ire
rum ad infirma et egena elemēta. quib⁹
bus denno seruire vultis. dies obser-
uatis et menses et tempora et annos.
Timeo vos. ne forte sine causa labo-
rauerim in vobis. Tamē bene obser-
uare quis pōt tēpora qm luna est i cer-
ta quora p secandis lignis vt diuinus
durent et minus a vermibus rodantē.
Sic de pomorū colligēdis fructibus
et de similibus que ex naturali philo-
sophia vel ex arte autentica sine super-
stitionib⁹ seruari debent vel possunt.*

Capitulum. xij.

In dno prohibet in colēdo vnū
deū supbia qua quis renuit
deo obedire. sicut humilitate
deū reueremur debite. Vbi primo
videndum erit. quid sit superbia. quō
differat ab inani gloria. et qd detestabi-
le viciū sit. Secundo que sint eius
species. Tercio qm sit morale pecca-
tum. et de ei⁹ remedijs. Circa primū
notandū fm Tho. secūda. ij. q. clxij. et
questionib⁹ de malo. questione de su-
perbia. *Superbia est contemptus
dei vel superioris. vel nolle obedire ta-
liū preceptis. Et hoc est formale et
principale. Sed materiale est audax
seu psumptuosus appetitus et inordi-
natus p̄prie excellentie. Dicit primo
contēptus. Vbi nota q tūc fm Tho.
secūda. ij. q. clxxvj. art. ix. aliq̄s com-
mittit vt trāsgredit aliqd ex p̄ceptu
qm volūtas eius renuit subijci ordina-
tioni legis vel regule. et ex hoc pcedit
ad faciendū cōtra legē vel regulā. Qm
aut ecōtra p̄pter aliquā particularem
causam. puta p̄cupiscentiā vel irā vel
desideriū cuiuscūq̄ alteri⁹ rei inducit*

ad aliqd faciendū cōtra statuta legis
vel regule. nō peccat ex cōtemptu. s
ex aliqua alia causa. etiā et si frequē
ex eadē causa vel alia simili peccat
iteret. frequētia tñ dispositiue inducit
ad contemptū. Nam fm Bern. Com-
temptus est tumor supbie. Dicit p̄se-
quēter in descriptione supbie. Nolle
obedire. quod declarat cōtemptū. i. re-
nuere obedire. Est em trāsgressio p̄ce-
pti effectus exterior supbie q est in oī
moralī peccato. Sed p̄emptus p̄ce-
pti est interior actus et nō est in oī pec-
cato moralī. qz qdam sunt ex ignorā-
tia. alia ex fragilitate. s supbia ex qdā
malicia. Dicit vel supioris. qz quēli-
bet debem⁹ superioriē arbitrari. vt po-
stea dicit. Dicit appetitus audax. qz
supbia est in irascibili de p̄p̄lo bono
presumptio qdaz q se erigit cōtra deū
vel alios hoies. eos vel eorū mandata
p̄p̄dēdo seu cōtēdēdo. Dicit inor-
dinatus. quia si ordinate quis appete-
ret excellentias suas nō peccaret. Nā
rex frācie p̄ferre pōt diuitias suas di-
uitijs militis. et cōsiderare dona tem-
poralia et spūalia sibi collata a deo. s
cum gratiarū actione in deū debet ea
reducere. q si se extollat de eis cōtra
deū aut p̄mū. aut eorū mādāta inor-
dinare. tūc appetit. Dicit p̄prie excel-
lentie. Vñ dicit Alexander. de ha. in
summa. qz cū supbia sit appetere ex-
cellentiā sui. aliud ē appetere excellē-
tiam et aliud appetere excellentiā vt
p̄p̄iā. Appetere em excellentiā cū sit
nāle hoi et angelo inq̄ntū sūt facti ad
dei imaginē nō ē p̄c̄m. s appetere ex-
cellentiā p̄p̄iā vt p̄p̄iā semp est p̄c̄m.
Et sit multipl̄ vt i sp̄ibus apparebit
q̄tuor. Ex quib⁹ p̄t p̄mo q supbia
duplici virtuti contrariat directe. hu-
militati quo ad formale in supbia et q
ad materiale magnimitati q virt⁹ im-
ponat extensionē animi ad magna et